

зрушення, на наш погляд, сприяли максимальній самоідентифікації митця в контексті мемуарного метажанру.

Література

1. Шевельов Ю. Я – мене – мені... (і довкруги) : спогади : у 2 т. : В Україні / передм. С. Вакуленко; прим. С. Вакуленко, К. Каруник, Ю. Полякова, В. Романовський; упоряд. С. Вакуленко, О. Савчук; худож. оформ. О. Чекаль. Харків : Видавець Олександр Савчук, 2017. Т. 1. 728 с., 248 іл. Серія "Слобожанський світ". Випуск 11.

Малинка М. М.
старший викладач
Александрович Т. З.
к. філол. н., доцент
Київський національний університет технологій та дизайну

УТВЕРДЖЕННЯ ХРИСТІЯНСТВА ЯК ПРОВІДНА ТЕМА В УКРАЇНСЬКОМУ ХРОНОГРАФІ XVI СТ.

Упродовж двох останніх тисячоліть історії розвитку людства однією з найголовніших тем у світовій літературі можна вважати становлення та утвердження християнства. Поява величної та ідеальної постаті Ісуса Христа докорінно змінила уявлення пересічної людини про Бога, перевернула світогляд, змусила по-новому переосмислити релігійні догми Старого Заповіту. Тому й не дивно, що саме до розвитку християнства як світової релігії була прикута увага багатьох науковців у різних галузях.

Не став винятком і Український хронограф XVI ст., у якому письменник зосереджується саме на історії християнізації країн, особливо європейських. Вагомим кроком утвердження християнства, на думку творця цієї праці, було залучення до справ молодих європейських церков предметів культу. Тому доленосною була подорож грецької цариці Єлени до Єрусалиму, звідки вона привезла до Візантії сину Костянтину Великому від гробу Господнього "часть животворящаго древа и святяга гвозди, ихже въ шлемъ свой прикова царь, а другия во узду коньску, по пророческому словеси: "И будетъ иже во уздѣ коня свято Господеви Вседержителю" [2, арк. 160 зв.]. Подібним чином була принесена й риза святої Богородиці та інші реліквії, що служили архетипами віри для навернених до християнства людей. Вони були реальними, а не фантастичними проявами, прикладами вірогідності існування постаті Сина Божого на землі – Ісуса Назарянина. Саме Він прийняв на себе гріхи світу та дав шанс урятуватися й потрапити до райського Едему – омріяного світу всіх благочестивих.

Поширення християнської віри відбувалося як завдяки демонстрації людям Божої могутності, так і місійній діяльності імператорів, царів, служителів церкви. Греки стали оплотом християнства, стверджує автор нашого історіографічно-літературного збірника, і поширювали вплив на сусідні європейські країни [2, арк. 155 зв. – 156]. Хрещення як необхідну оздоровчу місію прийняв болгарський цар, котрий не побоявся виступити з пропозицією прилучення держави до благочестивої віри, незважаючи на загрозливий настрій в боярському середовищі [2, арк. 216 зв.]. У результаті християнство стало державною вірою Болгарії у 6377 році від створення світу [2, арк. 221]. У лоно Христове потрапили надалі ливанці [2, арк. 290]. Першим угорським християнином став Геза, батько святого Стефана [2, арк. 308 зв.]. Першим чеським – князь Борзив [2, арк. 324 зв.] та ін.

Ці прилучення відбувалися за Божим промислом. Незважаючи на хрещення київських князів Аскольда і Діра, значного поширення віра не зазнала до 988 року, коли Володимиром Великим було охрещено у водах Дніпра пращурів українців. Пояснює це редактор хронографа тим, що "по еще не оу время бѣ прославится в нихъ имени Господню" [2, арк. 222].

Безпосередньо з темою утвердження християнства пов'язана й тема хрестових походів, що проходили за підтримки європейського світського і духовного керівництва задля врятування християнської столиці Єрусалиму від панування там сарацинів. Йшли війська на Єрусалим "с великимъ устремленіємъ" [2, арк. 286], були представники "отъ всѣхъ странъ Европіи" (було 400 тисяч військових і їх кількість щогодини зростала) [2, арк. 286]. Сарацин вони прогнали з Божою допомогою [2, арк. 286]. Однак цей похід рицарства Європи був, у першу чергу, місіонерським, тому хрестоносці поклонилися гробу Господньому з честю [2, арк. 286 зв.]. Цікавою є ситуація відмови від царської корони першого Єрусалимського царя, котрий не прийняв дар, бо не гоже носити на голові золоті "лаври", коли Христос, "избавитель наш терновъ венець носиль" [2, арк. 286 зв.].

Похід із місіонерською спрямованістю здійснив і святий Войцех "по Божію откровенію" [2, арк. 326] до болгар і Польщі [2, арк. 327].

Ідейно пов'язаною зі становленням християнства є тема мучеництва за віру. Сам Ісус своїм життям поклав основу жертвності заради інших. Наступними постраждалими за віру постали його учні й наближені апостоли Яків, Петро, Павло задля того, щоб "состарѣвшимся добръ образъ страдания о благочестии оставивъ" [2, арк. 105 зв.] "и страданиемъ къ вечной жизни преподша" [2, арк. 106]. Подальша історія світової церкви – це постійна боротьба і муки за свободу віровчення.

Ідея чистоти віри, її дієвості пов'язана в хронографі з темою Вселенських церковних соборів. Автор твору відчував необхідність втілювати в життя й доносити до читача рішення церковних Вселенських зібрань. Ставши державною релігією в Римі, а потім за правління Костянтина Великого і в Константинополі, християнство принесло свободу віросповідання, не боячись розправ. Водночас підтримка правлячою верхівкою держави даної релігії викликала рух псевдовіруючих. Люди часто лише на словах приймали в серця Бога й проходили для "замилування ока" таїнство святого хрещення, а реально залишалися вірними своїм поганським переконанням. У такий спосіб "псевдохристияни" потрапляли до світської або церковної влади й за нагоди починали трактувати по-своєму Біблійні канони, що часто відводило від святої праведної віри ще не окріплих християн. Саме ці рухи порушників канонічного розуміння Євангельської вісті (ересі), спонукали вже тоді церковну верхівку, на думку історика Д. Дорошенка, "точніше виловити й сформувані основи християнського учення (догми), щоб запобігти всяким збоченням, ухилам від нього" [1, с. 28]. Звернення до теми Вселенських церковних соборів в Українському хронографі XVI ст. пов'язано з необхідністю показу цілеспрямованої боротьби свідомої християнської еліти проти скверни в розумінні догматів віри.

Не менш важливою темою є будівництво і зникнення церковних споруд. Саме церква стала фундаментом для зведення християнства. Поряд із канонічним розумінням Христового вчення як віри в Єдиного Бога Вседержителя в церковній літургії вагоме значення мають образи мучеників і святих як приклади для наслідування, чудодійні речі, пов'язані з постаттю Ісуса Спасителя, Його послідовників-апостолів, моці святих тощо та особливо церква. Ця літургійна будівля сприймається віруючими як вхід до Божого Дому, місце одкровенень, духовної настанови Всевишнього.

Звернення автора в Українському хронографі XVI ст. до теми утвердження християнства доводить, що розвиток нашого письменства того періоду відбувався паралельно з європейською літературою, оскільки вітчизняні мислителі не стояли осторонь тих проблем, що цікавили світ. Розгорнутий показ поступу християнства Європою в українському творі дозволяє вести мову про обізнаність у цьому питанні письменника, а авторське трактування тої чи тої події, пов'язаної з християнізацією світу, засвідчує високий рівень інтелекту мислителя та майстерне володіння художнім словом.

Література

1. Дорошенко Д. Короткий нарис історії християнської церкви. Вінніпег : Еклезія, 1949. 102 с.
2. Полное собрание русских летописей. СПб. : Тип. М. А. Александрова, 1914. Т. 22. Ч. 2. : Хронограф западнорусской редакции. 290 с.

Матвеева В. Є.
викладач
Економіко-правничий коледж
Запорізького національного університету

ФАНТАСТИКА ЯК ЗАСІБ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ІСТОРІЇ В РОМАНІ Я. БАКАЛЕЦЬ ТА Я. ЯРІША "ІЗ СЬОМОГО ДНА"

Літературний процес к. XX – поч. XXI ст. складно пов'язати з конкретним напрямком, оскільки жанрові, ідейні та тематичні межі розширюються, об'єднуються, а подекуди – зовсім стираються. Головною тенденцією сучасної літератури є прагнення до всеохоплення, змішування різноманітних жанрових форм, переплетення багатьох смислових шарів.

Особливо цікавою з цієї точки зору видаються фантастика та її різновид – фентезі, увага до якого посилюється не лише з боку письменників, але й науковців. Звичний погляд на фентезі, як на ігрову модель культури та прагнення вирватися із лабет дійсності, зникає зі зростанням кількості фантастичних творів у національній літературі, у яких через міфологічні архетипи та фантастичні образи автори порушують серйозні проблеми.

Одним із романів, що моделює альтернативні першопричини історичної реальності, є роман Я. Бакалець та Я. Яріша "Із сьомого дна", відзначений першою премією Всеукраїнського конкурсу романів, кіносценаріїв, п'єс "Коронація слова – 2010". Попри велику популярність твору серед читачів, ґрунтовних досліджень його небагато. Жанрова специфіка твору стала предметом уваги А. Гурдуза, Н. Крижановської, О. Почапської-Красуцької; образну систему роману досліджували Л. Волощук, Т. Хом'як.

Мета статті: проаналізувати особливості авторської інтерпретації історичних подій, та з'ясувати значення фантастичного компонента в романі Я. Бакалець, Я. Яріша "Із сьомого дна".

У романі описуються події кінця Національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького як кінець "золотої доби" тогочасної української держави та початок періоду міжусобиць і поневолення молоді Гетьманщини – періоду Руїни. На цьому тлі відбуваються важливі для української історії події, зумовлені, на думку авторів роману,

